

Чакыр
бастын
механизатора

сүлдүүд. Бастыг
механизатор бийлж саас
Бүлүү оройуонун Бала-
баччытыгар тийһин
биир эгэ үлэлиир таба-
рыстарын кытта 300
тонна оту престээн кэл-
бистэнэ.

Константин Константинович трантор тэһинин тутуобуттан уонтан лаппа таһса сыл ааста, ол тухары дьулдуулаах.

тык үлөлзөтө динлэ-
рин кырдың да, итэ-
бийин.

Т. Кардашевская
фотота.

Аһар уонсайдааны
кииннээһин, сайыыкты
аңаларын буолбатаһын
күөстөрүн уларытты
чуолкай. Хаһаайыстыба
200-түүгэ тийер маһы
таах бөдөһүтүллүүт с
һылыктара хаһааһы
ара өбүлэрбит өйгө-с
оһо сөөгөрдөн кэлбит бү
руһуу сайыыктыарыт
букатын атын көстүүдөн
һиптэрэ. Хараы сым
тар, дууһаны сыһыата
күөрүмү долчулар чо
сайыыктар аһыгы ол
хардыһытын сиппэтэһт
төнһөһүтүгэр хаалбыттар
төһүсүбүттэрэ.

Оттон билигин оло
омиз атынык эргид
Батырарыны, сиргэ эргид
ниш, сайылдытарга то
иүү... Саха киһитин үз
уолгүт төрүт оловун дь
арын уодутуу китин ил
нын сайылдытааһын, рес
публика правительствоты
болломтотугар турда. Ма
ыхаа Саха Республикатын
Президенин 1992 с. муу
густар 24 күнүээгин Ылба
ар, правительстве 22 кү
нүтэ сый ыам ийин 22 кү
нүээгин уураава. Баа
маньчата тахсытаабыт
дра

Сайылыстаагыны тэриингэ бу төрүт буюлар думуоннар үлээбиттар: он курдук бир сая буолла. Сага дыһала сүүлүсөрүрарыгар үбүнэ нөмүс оҥоһуллар. Онон эстэрэ дыһала тургутун быталалар сирдэх. Дьаныһа хартыһа араас өбүтис өйдөнө охсубата да.

Туох-ханык иппиз: савынтааһын тэрсэһин-эхтин бытыллыахтаа-
нон ханна түбөнөөх, хай-
ы бабарар тутарга са-
анар дьон сыһаһылар,
у үлэни илдинир-саба-
лар, олоххо илдергэс
мөлөһөр сымаллах оро-
онига анал коммисси-
лар. Иппи үлэтэ оро-
онига аһааһыныа би-
граммит Балаһыаһаа
оууар, Балаһыаһаа бы-
ыл кулун тутарга би-
граммит.

ташьяннызатанымбыт. Ойно
үлэлэбэйт кэмминигар үөс
кэбэйт болпуруостарта
корон чолчу пууннар
кыллардыт, дьон этинти
эмэс учуоттуу сатаа
быт, — диир комиссия пре
седателэ, оройуон киин
дьаалаттатын баһылыга
Р. Саргылаев.

● „САЙЫЛЫ

Комисси бу нийнэ ресс публика Балеһыннаты гар олобуран үзэлзэн кэл бит. Бастатан туран, бэлхырын нэһиликтэринэн сайханыг туттар бадалах дьону нениһэк тэтэн, сайаапчылары хомуйан чуолкай даабыттар. Итинэхэ сыллаах 11 мөл. солк. осуданы түгээһинтэр. Уп хайаан да аналлалан туһаныллара, саваламмыт тутуу 2—3 сыл иһинэн үлэ-бэһиллэриллэрэ дуогабарынан бигэрэммит. Үлэ хаамыыта хонтуруолга тутуллар. Ааспыт сылтан нэһиликтэргэ уопша оройуонунтаттар 130 миһаха сайыһыгы тутталларгар көнгүлээммит. Итинэ 9 мөл. солк. туттулуубут. Ордугар бэлэһинаммыт 50-чэ сыракай от охсордурунунугар 60-чаны булан адалан түгээһинтэр. Бэйилэ эмнэ адалыллыах-талау.

Амьтлын нэлэр үбү туһаныга сымга өйдөбүл баяры комиссия председателэ бэлэтиир. Кыр тыйк, үгүсүт даганы ити бэлэм, «халлаантан түһэр» үп-ас бэрланинэниң эрэ сайылыктанар курдун тал-түйдүүрбүт. Онно тиссөб-түһүр хомнуузалар, ол иһин сорохтор тутта да ээлаботтар. Дыһар, сайылыктаан программмата ити бэрлалар үпкэ хаай-арбат, нигэ. Тыл сирия өһилэниһиндээх пууина-рын тас өртүзэди мичи-дөөн уонна хотуна сирда-рын табиты, туһалаахтык уһаныы суотутар тыл ха-аайыстыбатын бородуук.

Оройуоннаады Балаһытанын
ныааы даһаны ити сүүрү
сыал-сорук быһаарытына
кирибэт. Оһуо ханнык ба
барар дыа-көргөн, бааһы
еднай хаһааһыстыбата с
ийималыктааһына тэринэр
А.гер «куех уот» баридла
Уһуон, тоһуон, саһааһы

ИК* ПРОГРАММА

Көмө-зата көмө, наады
ийлгны бийрдэ толхуйтара
охсор кыаллыбата чуол
най. Холодур, бийлээ са
ныгтайстааһыңа оройуон
га 16 мол. солк. бэрлэлэ
сабадаанар. Ити бийр
160-ча сайабыллыаннаа
бы толхуйу. Оттон илгн
һэн атинтэн илгн, үс тө
гүд элбэх буолуу. Быһата,
уочараттан бы да түбэлтэ
бэ ыуопшаккын.

Нийслэлээр, сайныг тухай хаанайгистыбатын бородуусжуватын огторогчуларга барилларыгар көндүлэнэр. Маныхах көмө коллективнай огуруот хаанайгистыбатын, табаарыстыбаларын тарихтотчиллырыктыта булкуйар сынша. Ошю туспа атын Бада-Иванна баар. Ааба түһэн атын сылга, даачара эппинтуһанар бутатын табылдыбат. Ошуну түбэлтөгэ улаастак теттору ызыллар. Сайдыгытыннын төрөзүнэ, доумуона олорчу нийллэгтар дыалталаларынан олобуларыннын кинилеринэ контурозоланыхтаах. Маныхах одус ыраатын, болдомтолоохтуксыһыаннаһар эройиллар. Сир улаастага нийдиастибөгэ үйе-саас гукхары бо

риллэр. Онон кыра да ал-
бас, ахайымтжата суох сы-
һын тудууллубат. Итин-
из биэр холобур дьыһын-
нэрэр. Ол курдук, очо-
бачча кили, хайаайыстыба
сайыллыа анал сир ала-
тылар, тэриналлэр динбит
буолан баран, оройуоннаа-
гы сир комитетынан биэр
да сир учуастага аналан
быһыллыбата. Оттон сайы-
лык уһаайбатын биэрэр
туһунан дьаһалы оройуон
дьаһалтата таһаарар, онно
олоруун государственнай
акт, संबидизалистыка би-
риллэр. Сайылык уһаайба-
тыгар (хайаайыстыбаннай
территориятыгар) киирэл-
лэр олорор дьыһ, пров-
одственный тутуулар, олу-
руот сирэ. Балар, балли-
гурар, оттуур хoduһа, мөч-
чирэн ортогулар тутуалу-
батаар.

Тэринэр кишингтон аан
бастаан сайабыллыаһыа пр-
дэвэр, Оттон ол нэ хоһоо-
но, дьынэр, сайылыкка
аһаан уһааһыа бастарыы
туһунан. Биллэхэ буолла-
һына уһааһыа биэринтэ
уопсай тылыннан эрэ кэ-
пүүлэнэр курдун, доку-
муонт оһоһуллубат, Дьыа-
уот, тигини, аһын да туту-
лар бүтүттэрин кэһэ
уһааһыа быһыллыах бэйэ-
тэ дүү.

Манна биири өвдүүр
ишда. Оройуон Балаһаан-
ыята тѳѳа хаһаайыстыба-
тын бородуужууналарын
огорууан дѳѳарктанан
бадалаахтар усулуобула-
рын бари өргүтүн көрө
сатыр. Холобур, сүөһү-
нэн эрэ иштэр дьонго
сайылык учаастага көрүл-
лэр буолбатах. Сибининнэ,
көтөр, кэнэс өбүрүөт, хор-
туопууд хаһаайыстыбатын
тутар дьонго эмнэ тарда-
на

Үеүүзүн, сайылыктары
аһара бөдөңсүтөртөн тут-
тунар сөп. Маһан үлүһү-
йүмүөххэ. Ону совхозтар
улахан кииннэммит сайы-
лыктарыда көрдөрөр. Ту-
даныр айыга, айылбаа
тарыстабылдах сайыһан
наадатын эһиз уһунмуох-
ха

С. СМЕРНИКОВА

Одгулуун, Сылан уон
на Кидэنگи бааһынай ха-
һаайыстыбаларын ассоциа-
цияларыгар сырыттаах-
бүгүнкү үлэлэриттэн-хам-
наастарттан, дон ойу са-
ппата уларыбгытыттан,
тыа сиргэр олох уулаата
хайдах сайдыахтаарын та-
ба өйдөөбүттэриттэн аста-
на саныларын албох. Бы-
һылгы курдук ураты кы-
таанах кыстына үлэлэрин
түмүгэ ааспыт сылларда-
бар ордук, соччо улахан
сүтүгэ суох сыл тахсар
ныахха киирбөйтөр, бааһы-
най хаһаайыстыбалара
хайдах дыһаныахтарына
бэйэлэрин ис ныахтарын
ордук таба туһаныахтаах-
тарын быһаарарга үөрэм-
ниитэр.

Билигін оройонгта
1000-тай тахса чиглэниэх
180-ы бааһынай хаһаа-
ыстыбата баар буолбут.
Онуоха үлэни-хамнаы та-
ба тэрийэр дьэбурдаах,
дэлгт хаһааһынны сы-
һыннаах ким барыта баа-
һынай хаһааһыстыбатын
тэрийинэн сөл.

Арай үүтү государство-
да туттарыгта ыарахан,
баланыннылаахтар, Ни-
нхлэргэ төрөөбүт уонна
төрүөхтээх ылах ахсааны
элбэх, туруктара даҕаны
куһаҕаана суох. Онон баа-
һыһаһаар үүтү туттары-
ларыгар ханһып даҕаны
харгыс тахсыбатын төрү-
бүргэ кыһаныахха, ааспыт
сыһлаады түмүгү аһара
түһэ күндүк улаһаахха.

Үс суол бонпуруоска синаабын этнэхини баҕарабын.

Бастанкытымын, баанын ай ханааһыстыбатын кээмэйэ (кыраты, улаханы) сиргиттэн уотуттан, үлэнттэрин ахсаанттан, уруулары аймахтара төһө нигизиттэн, сарайлааччыларын таһымыттан көрөн араа буолара салмай ээ. Кылаабынаа, үлэнттэр бара өргүлөрүнэн холбошууларын принцибин тутулулуохтаах. Ол гынан баран ханык бадарар ханааһыстыбага сөптөөх кээмэй баар буолара маада. Наука уонна практика көрдөрүөнүн, салмак көдьүүстээхтинэн 5—8 чылтаннаах баанын ай ханааһыстыбалара буомаллар. Ошон дыа кэртэн бытархай ханааһыстыбатыгар нэлэстэчи охто сатааһыахха эбэтэр колхоз нурдук сэлээнэниилээх, хардарыта уорбаһаһыаах улахан ханааһыстыбалары таһыйттан тутулулуохха.

Иннингийн, баалына сн-
рин туяаныгта хэрдэрыта

ойдсөөт бийнх майгны үсгүүр эбит. Хянгын даганы сир сохонугар бааһына «үлээһиллибэ» фонда буолар дюн суох. Огынан баран бааһынаһы 2—3 генстарынан бытарытар табыллыбат, нэһин бааһыналарга олохтооммут технология нэһиллэ суохтаах. Онон бааһына коллективнай-олуулээх (доллевоф) бас билин быһымыттан туһаныллыахтаах. Ол иһин хас бирдир бааһынай хаһаайыстыбата бэйэтин олүү — бааһынатынан акционер быһымытынан кытыахтаах уонна бааһына кодууэтээхтик туһаныллытын хонтуруоллаахтаах. Хомуур үлэлэрэ бүтэһин бэйэлэрин олүүдэрин бурдугуна, отуна, сийлэһини абаар харчынан ылыахтарын сөп. Ол хайдах дуоһибардаспыттарыттан тутулуктаннахтаах.

Үсүүнэй, билигн чаа-
йнай малларга манар
йнах ахсаана элбэгтэ.
Онон, бастатан туран, эл-
бэх ынахтах маллар
уонна бааһинай хаһаайс-
тыбаларын саймыктааһын
болнуруоха туруохтаах.
Ол иһин саймыгын төр-
инилэртэр үбү, бастатан
туран, кинилэртэ бэриг-
лэхтээх. Ньурба ороһуо-
нулар кэтэх сүөһүлээх
маллар табаарыстыбала-
рын (ассоциацияларын) төр-
ийн эрэллэри харахса-
былээх. Ити табаарысты-
балар правовой статустара
бааһинай хаһаайыстыбала-
рын ассоциациятыгар төг-
нөһүнэ. Онуоха Прези-
дент туһааннаах Ийлааба
бэлэмнээх сылдаар. Кэтэх
маллартан ордорунар үүт-
тэрин уонна эттэрин хан-
нык даһаны харгыла суох
тутуу утаатыллыбат дьа-
һаллаа ылыллыхтаахтар.

Оройуон тыатын сирин
олхтоохторугар рынок са-
га ыдлыгын эссе хөрөү-
нүк, эрдэзтик таламлэри-
гэр, хайаанынааһын кө-
рүтүгэрин эссе сантардан,
туусаран иһэллэригэр ба-
лаһабын.

Николай
ПАХОМОВ,
Саха Республикатын
Сир реформатыгар
уонна ресурсаларыгар
государственной комите-
тыт председатели

—Билэгтэй дээ бүү Ба-

С. Ш. Чагдуров «Происхождение Гэсэриады» (Новосибирская, 1980)
 Дүн үлэстэсэр суруйарынан, илгиги бурааттар уонна монголлар таасна суруллубут собо суруктары бичэч бичэч, оттон ардаагы бурааттар уонна монголлар зураг дүн баттымлар эбит. Ити сахалыы бичик уонна сурук дүн тыллар. Зураг түг бичааргы төрдө даур (аха) дүн сылтан тахсар. Тэҥнэч: сахалыы Дээр (-аалла), сур (-аалаа). Чагдуров бу тылы Заротуштра аатыгар адалар. Дээрү дүн төртү олохтон үөскээбит аат диир. Дээрү-ниатра (бичааргы арий тылыгар ниатра—ирахтанты) уларыткан. Заротуштра буолбут дүн этэр. Видлэрин курдук. Заротуштра (иранныы Зардушт, бичааргы лерсгалыы Зароуштра; мантан грек тылын нөүгү европалыы Зароастра)

сакх тытын дордооннору
сокуонунан — Дьурантаа
йы

Айм «Ухун» дигн аат тууһунаа, А. Эверстов этэр: «Ухун Дьурантаайы дигн персонаж аатыгар ухуннар бинетэрин аага Ухун, отгон үөһэлэрин дуу, байылыктарын дуу аага Дьурантаайы буола сылдыар байылылаах».

ринин «уһун остоодбо твас суруктаах» диэнтэн буолаарай? Уһун остоодбо тваска суруктары сахалар Орхон, Енисей саагтан билдэллэрэ.

Эвэрстов ёесо маньны
 ыг эгэр: «...Ухун Дьу-
 рантайгага «дэулаан ула-
 хан» (чудованный вели-
 кан) дигн өнгитэр бэрил-
 лэр. Кырдыга даданы,
 модун кылахтах хунарны
 кытары күүн көрсөр уон-
 на Кытай күүрдү улуу
 дойдуну кытары тэнгэ-
 лэн дуугабар түһэрсө
 усуунар: сорохторго (ол-
 ынгтар билини өбүгэлэр-
 битигэр даданы) дэулаан
 улахан буолар көстүүбү-
 тэре сөп буоллаа». Ити-
 ннэхэ этиэм аты: сахалар
 олгоххо Уолээ дойдү
 «олхотхохторун» (айыы-
 лары да, абаайылары да)
 тас нөрүтүөрүн сийлини
 олгулаабаттар. үгэ

буолбут кубулуйбат эл-
тени туһанааллар эбэтэр
оһуулуур да буоллахта-
рына Айыы иһиниттэр
майгыһылар тыһа оһуу-
лаабаттар Санаан көрүө-
бүн Айыы Умсuur уда-
сан Ньургун Боотур
суулаан түһэн Востокка
дүһүрүгэр түһэрэн ыла-
рын. Удаһан дүһүрө бу-
хатыһар киһиэхэ быһа-
вар олбох буолар буол-
лабын, удаһан бэйэтэ
хайдахтаах улахан бу-
луохтаабын саха киһитэ
эт мөйүнүнүн сатаан са-
наабат, Уһун Дьурантаа-
һы эбэтэр Уот Дьуран-
тааһы «Дьулаан улахан»
буолура эмнэ эмиэ нэ-
тирэ ситимнээх буолуон
сол.

Түүмүрлэр эгнэм этэ:
былырғы быдан үйэлэргэ
Орто Азия түгс өмүстэ-
рытар кизигини таргам-
мыт уонна минилэр сай-
дыларыгар биллэр-көс-
төр сабыдыалы өгөрбүт
Заротуштра үөрэҕин ту-
лунан өйдөбүт омоншоро
бийиги олонхообутугар
түпийэн кэлээн Ууну
(Уот) Дуурантаайы су-
рукут буолан сылдьар
дизин сабадалаахха сөн

Ранса СИБИРЯКОВА.

(САБАҒАЛААҒЫНТАН САБАҒАЛААҒЫННАР)

Заротуштра үөрөдө Иран сириттөн саваданан баран оччотобу Орто Азия арнас омуктарыгар кезин киш тардаммыт уонна киинилэр сайдыыларыгар биллэр-көстөр сабыдыалламмыт. Калин Заротуштра үөрөдүн батыһааччылар Заротуштраны Айыы курдук көрөр буолбуттар, боёлаларын итээлэллэритэр Хаомы ытык мас умнаһыгар олохтообуттар («Денкарт», «Затспрам»), сорох кинигэлэртэ өссө Тагара баатын дьонго тиэрээдэгэни курдук («Гота»), ардыгар Чиннат далаһатыгар өлбүтөр дьылбаларын дьаһаһааччы курдук көрдөрөдөлөр эбит.

Орто Азия угүс омын-
тарыгар сабыдылалаа-
бах Заротуштра үөрө-
сөх олонхотун дааһы
түмнүбүтэх буоларохтаах.
Ол туһунан этнограф А.
Н. Гоголев суруйан ту-
рар («Историческая эт-
нография мусов», 1986).
Оттон Дурантаайы дин
Заротуштра аата өр-
дөн кэлбитэ буолаарай?
Заротуштра (Даурускаш-
тра, Дауруктаары, кэлин

Дурантайны атын аатынан эмнэ биллэр эбит. П. А. Ойуунускай «Ягусский сказка (олонхо), ее сюжет и содержание» дьин үзэтигэр суруйбутуна, үе Дойду суруусутунаан Уот Дурантайны тадыллыбыт. Бу «уот» дьин тыл мээнэҕэ сыстыбатах буолуохтаах. Эпиинит курдук, заростриецтар Аал уонна сүгүрүдэллэр, уоту аһатан, уот көмөгүнэн таһара-зарас үгүдэлэр этэ. Оччотугар Уот Дурантайны дьин «Уот таһара-лаах Дурантайны суруксүт» дьин буолаары Саха олонхотун чинчийбэччи, бэйэтэ олонхотун уонна олонхотун араас сирдэртэн хомуйтарбыт Платон Ойуунускай, буна, оччотоогу олонхо дорго Дурантайны суруксүт Уот дьин аатынан кэтиттөө биллэрин иһин ыстатыйатыгар Уот Дурантайны дьибит буолуохтаах. Оттон Уһун дьин Эсертөө этэринэн уеуннар бинстэрин аатынан буолбакка, Дурантайны дьин ааттан бэйэтигэн таһаран эбэр сорох олонхоҕо тигиллэ.

Бүгүн ыштыллар бә-
сиздә хайааысызба сүүн
фондаларыгөр аянар.
Ошон «Сүүн тәрилләр»
(основные средства) ую-
на «Эргингә сиздәр үн»
(оборотные средства)
учуоттарын туһуна бу-
тура

Мал-сал учуругтар аяла-
лах кишигэ 2-е раздель-
гар бвар «Сүүрүн тэрил-
дэргэ» эбнн кишини уонна
тайхсын нэстөр. Кишилэр
көрүннэринэн группаларга
арахсаллар: **дыа-уот** араас
көрүнгнэр, (аданна)—оло-
вор, үлэллэр дыа, холо-
бура, хонтуора, ыскалат-
тар, хотоннор, үүт сыа-
ба уо. д. а.; **эбнн тутуулар**
(соорумениа)—киши ани-
раллэр: сүөһү хаччаба,
муосталар, итин, ойбон,
оҕоһуу күөл, ханнаа ө. д. а.; **техникавиа сэбиэлэни**
араанн (оборудованиа)—үү-
ту ыраастылар, ыйыл-
эрийэр, ыар аппарат, уу-
ну сыаллар, хаһаанар тэ-
риллэр уо. д. а.; **тиэйэр-
таһар, соһор-тардар техни-**
ка—автомашинна, трактор,
прицеп, вагон, автомарк;
үтэбэ хаһаайыстыбада с-
ымһаннаах тэриллэр (ин-
вентарь), сүөһү.

Малчык бөлөктөөнүн сү-
рүн туттар тэриллэри кө-
рүгнөрүнөн араартыыр бы-
раабылатыгар олобулар.
Арендага туһаныллар сү-
рүн тэриллэр учуонак ту-
һунан ыһалчаллар.

Тутуу араас нэрлэнгэ уламжиралтай, баримт мушгундугуу ороскуотунан сэмэлдээр. Ол сэмэл нэриг уламжиралтай. Ороскуотун эбнэ тутуу бардагана, реконструкцияланиагана эбтэр сорох чаана тулгант тарматана, правительствонан илгэрэгэмт сагантан сэмэл бичилланиагана (пероценки). Сүүрн тэриллэр эргэрлэлэригэр аабыллар амуртациаг ханаайсгэтиа ороскуотугар эбллар. Амуртациаг тустаах тэрил мангайгы сэмэлтэриг диири (сага эрдэинэри) аабыллар, онтон гохотуллар.

Сүөһү, көтөр учуота анаа кинигэсэ өңөһүллэр (2 №-дээх КФХ). Оңуоха туох сүөһүнү атыаһаспытыч, атыаһабытын туһунан, докумуонун ийбэн турун, суруһуллэр. Сүөһү төрүөгөр, сылыннан атын группала танаарыы, хаһаайыстыба байэтин иһигэр өлөрөн тутуу докумуоннара ирдэммиттэр. Улахан сүөһү ахсаана, сыланата сый бүтүүтүгөр инвентаризацияланаар, Анааһаах акт өңөһуллэр. Ол сүрүн туттар төрүл кинигэтин II-с раздөһиттар суруулаар. Ити түмүгүнөн сый бүтүүтүгөр уонсай ахсааннага баар улахан сүөһү ахсаана тахсар.

Тарицтэлэри кытта ахсааниг туһунан үчүөт баары ордук. Холобур, сүүнү атыыластаахха, сүрүн туттар төрүд киингэтигэн ураты өссө тарицтэлэри кытта ахсаан киингэтигэр

ЭННЭХЭ,
ФЕРМЕРДЭРГЭ

костер уонна харчытын көбөрдөххө (банк счөтүттэн) ол кинигаттан тахсар.

Сүүрү төрүллэр атындарыттан кинирер үл, ол кинигэр улахан суөбү атындыттан киндөн суула мал-сал учуотун кинигигэр ороскуонна көтөр, ол киннэ дохуонка кинирин өртүгэр суруллар. Отон сүүрү төрүлү атындьырга тараабын үлэлэргэ тахсыбыт ороскуоттар дохуот уонна ороскуот кинигигитигэр «ороскуот» диэн графаба суруллар.

Бэлэнхэй хааайштын
баларыгэр «Эргиргэ сым-
дэр үнкэ» (оборонны
средствэ) кндрэлэр; тых
хааайштыбатын боро-
дуукеуйалара; уюурдуу;
оттук; тутуу матырыяал-
лара; улаатан эрэр сүвхү;
нөгөр уонна бэйэ хааа-
йштыбатын наадатыгар
огорон тааарбыт атын
хайныг баатар бородуу-
суйа арвас нөрүгэ, туора
атыгга синаллах эмнэ
буогуон сой. Маны тахы-
ан атылахан буудлуубут
быстах таапар, тэрэл эмнэ
кндрэлэр.

Хайгуулиааба аралс
наадатыгар туттуллар бу
айттамниг сыанастар
уюуттары аналтаас ийнэ-
гэбэ нийтидлар (3 №-дөөх
КФХ). Биирдин разделения
рынн тус-туфунан страни-
цаларга группалан алар
табыгастаах. Холбоору,
сиртэн, сүйөгүттэн ыһыллар
уонна атыылаһылыабыт
бородуккейи. Олору ни-
ринэлэринин күнүктэ суру-
бан иһэр өрдүн. Отто
квартал уонна сыз түмү
гүнэн уойсай сууматы
өбөн таһаараң, барыта
теһо киирбитэ, тахсыбыт
булуудлар уонна теһе хаа-
быта орто сыанатанын
тахсар. Оттон атыылаһы-
лыыт сыанастар, бэйэлэ-
рин тустаах сыаналарынан
суруулдаллар. Пай быһы-
тынан кэлбит туттуллар
матырыйааллар теһо ах-
саанаахтара ыһыллар
(устуука, тонна, метр уо,
д. а.).

Хайзайыстыба банетин наадатыгар оттообута-мастабыта бу кинигэде ахсаан эрэ өртүлсн көстүүсө (от, сийдэ, сизэмэ бурдун...). Оттон атыылдана түгэннэригэр ахсааннара уонна төһө суумалаахтара суруллар.

Итгэлтэн киригчт үүхэр
чү «Дохуот» өртүгэр эби
суруулар уонна атыма
нааччы нэстээх тэрийдэл
рэн ахсааннарыгар кири
(«Уу уонна тэрийдэлэр
мэтта ахсаан» киригэти
гэрт) Атымалаабын туһу
нан дохуотун (накладни
ант, счот эбэтэр дуоҕаба
буолар) баара ирдэнэ
Атымта банк счотугар эб
тэр кассага киригэтин
нэстээх тэрийдэлэр а
савинарыттан тахсар.
(Салтыгыта бэчээттэннэ)
Бэлэмнээтэ Дария
НИКИТИНА

ЫЛДБАА
УМСУГУЙАР ДЬАРЫГА

Хадаар нэвчилээгн олох-
тоого Илья Николаевич
Мишкин бигр дыктн ды-
рыктаах — айылбаа сым-
дан арасаа кымыла-сүүлэг,
кнннхээ майгыныуар сн-
снстэри-мугунтары хому-
ван, ону кнван, кншөрөн,
эгннх бэйлээх өгсгунта-
ры айан таһаарар.

Мишкинээр олбуурд-
рын таагүйтэн ыта бу дым-
дэ эрхжээс умсудангса
ыларбгт кийн олорорун
тута сэрэймэххэ сөл. Тал-
гангад мнгрөн кытта
ариас мастаран сэргэлэр,
атын да онгохунтер кэм-
лээн тураллар. Ылдын
өсө нейтрологинан (хос
кусийанар сангарын) дн-
рыктанар.

Снимок: И. Н. Мин-
кин итн үлэлэрин көр-
дөрөр.
Т. Кардашевский фотот.

ОЙУУРУ ХАРЫСТЫАБЫН!

Хаар ууллуудтай нү-
хүнгү улахан ардахтарга
дээрн, отгон дыйл улаата-
мына хаар түхүер дээрн
ойуурга уот бирар куттада
улаатар. Ити кэмгэ тыхаа,

хонуга сийдвэл нэрлэх даданыг сүүлч-халтга даданыг, сэрэгэ суох тутлуу мунгура суох алдвархайга тгэрдиэн сөл. Онон оро-йуон бары олохтоохторо

ойууру уоттан харьстаа-
лыннга сэрэхтэрийн ханан
дадана сүтэрнэ, аажайм-
тынга суох былыны та-
лаарын суохтаахтар, ба-
аартан сэрхтээх буюулу
быралбылаларын гутуу-
га юуланыхтаахтар, би-
гэ үлэниир, сылдыр та-

баарыгтарын, бэйлэрийн
чугас дэонжорун өйдөтүх
тээхтөр, үерэгнэхтээхтөр,
Ойуурса, хонугта сым
двар кэмиз наадта дуохч
аһадас уоту тутгумоохч
уоту оттор түбэлтэгэ, сүг
кырын хайллылхатаах
түргэнийн уонна улунуу

уайыгтайаа этгинтэртэй
ырагстанданаахтайаа, үсү
кыра да кымыс көрүүгэ-
харайныта суох хаалбар-
ынаахха, барарга көчүр-
үмүллэриинэаа, Халын кы-
рыстаах, торфалаах сыр-
дэргэ үсү өттөртөн түтү-
үсүөххэ, ойуурга сыткыа

анал мнэстэлэргэ эрэ ү
бахтыахха, бөлгүрү-сн
испична тобохторун нэл
бырагымаахха.

Анатолий
МИХАЙЛОВ,
ойуур авиациятын Таат-
татаабы отделенийн
десантника

СИЭР-МАНГЫ
ТЕМАТЫГАР

баатар да эгэлдөрнийн
улахан сүлдтэй саас мурун
тууртан ашижлага ний-
рихцээхэйнэгт. Ол мата би-
ниги шалыг бэлбэт айа-
лына нирбэтэдэ, хайма-
га сүлдэнбалта чуолнай.
Айна бири «Эмн» баа-
лхайн хахайссыбатый-
тайн малхатах отогт. Он-
ган малхатах отогт тун-
абыг эмн олудахтани
тадыста Дюимут эмн
1 тонна оту нурдуулал
Бойоит дайны бүрт на-
һандэ хара сэргэ үстээр
уктаймэт туруктаах оло-
ромнут хангай дайны бу-
лар кыхалат суох Эрф
дэлээнэг

Совхозунан олздор эр-
дахитияэ кыры учас-
тактары сайыннарынан
сизбестен дыз туттагчы-
ларга номо олохуллубута.
Оттон биниги сайабылман-
на бизэрбинант дабаны тир-

сийдэтэхинт. Билигн сорох
торго шаастэйг нэмэ өгө
хуудна. Итгүүл: толг
суох буйдларстар ылыл
лаллар санамсрга шара
хан. Огносдор итг тарбах
ха баттанар сүөнүбүтүн
түнэттинбитигэр авал н
миснэ үлээсэбэтэ. Аны
байг тайнган «уосай»
дизн ааттамсаччы нөлө
йтара, оюустара, үгс
атырдарда, алемнол
оюустар, 100 уонна 200
сүөнү киһрэр ниса хотон
алентредовка комплестаах
ниси тигүүл, дүрүө-хаһаа
сылгы бааста, ханныг да
баны комиссията суох
ким түргэй туттуулаах, са
галаах бас билиһиэр буо
лаа хаалта. 1992 сыллаах
ха капиталлыһыдык оро
мүөнүэммит 200 сүөнү
киһрэр хотонун дотураи
нэбэтисилэр. Итг тутуулар
эбэ өлүү (най) бийиһыты
нан үлээһиллэхтээхтэ
этэ. Норуот баайа-дуола
иттеник бас баттах ыһыа
рыста, тэи тобо кыйа
рынан туттан-хастан ха
лыһыта кээли байэ-бэйэни
ойдосиэт буолууга тизр
дизн сөп. Оюон авалтаах
комиссиялар үлээрини тиз
һэээр тизрэдэллэригэр ба
сарабын. Ол иэли дьон
хардырта сыйланнаһын
ларыгар, өбдөһүүларигэр
туһалтаах буолуоҕа.

Төгс даранг олохлут наараабишын, рынок тышмн ышпатын ийин, сизэр-майгы ханан баварар баар буюу дуохтаах, гөрөөбүт сирби тигэр-уопутугар ханны баварар киин кута-сүр тохтуур усулуобуйата үөс кэтиллэхтээх дин саныа быт.

Парасковья
МАКАРОВА,
«Нэлэгсэр» бааһынай
хаһааймыстыбатын
чинлэнэ.

Билигин да көмөлөшөр

[illegible]

Үероммипатиниз бид-
гин дарагн Матрена Ни-
колаевнаны нэгтгэ-
хэбт, кыларбэтын кы-
нхэз угэбт. Койтын нэ-
дэтын ырах ревертэ-
бардэны, нэххыт то-
мипэттигнэз, оу-мэ-
саккэстэбэбт. Оу кы-
ларын будан адала кы-

тыг. Дынэтигэр нигрэхэ хинэ мэлдэнэй эйвэстэйгээр, истингынхэнэпэстэйгээр. Итингын үгүүг санаалаа юуһини кытта хэсэтэ сургэбэт көтөгүдүн хамтаа, Кини курдун үгүүг санаалаах дьон элбэн туралларыг багарабыт Үгүлээрлэбэт «Кини кини нэн өлөрө, кини кини нэн тэвчээр» дүн муударагс хохомноро Матрей Николаевнада орубуу барар дүн саньыбэт.

Отгон билингва депутат тарбыт бичбардааччылар даахыят дьон соччо кыһаммат дьон. Сылта бич да хаһаайыстыбааннай ю нигэнн тозороллорустар ар кинигэн тахсаллар.

Мария ФИЛИПОВА
Мария КАРТУЗОВА

Ыллыр-туойа
на 22 өрө сылдыар эбит.
инилэртэн ырыттары
иккэһэхтэр эрэ эбит. О
арзыр уодаттар ырыттары
ры суохтанасталар, а
тивнайдын, кытынылар
«Аныгыны үгүү», «И
салариттан идэйдиттар
үгэ, «Эйа ырыта» инни
тет, «Чебетуха» үгүү

ордук сөбүлэттилар. Чыкыртан Таян Адамжы ырыата, хомусчулар ас салгалара, Хадартан Афина Репетников хомуску соңшообука. Саша Протодьяконов үгүтэ, «Нүү көрсө үкүү» ордук чор бойдулаа.

Е. ЕГОРОВА.

Владими́ро-Сузда́льская сир пааматыншыктарыт
тан аан дойдутаады пәһкиизистибәә Успенский
Дмитриевский собордар, Кыһыл Көмүс зорта, Вер
диге биер Покров танаратын дыят. Боголюбво
бөһүөлэттәни Андрей Боголюбв палаталарынаады
сир анһаааады суол уонка кириллс-банил, Богоро
диче-Рождественский, Спасо-Преображенский собор
дар, Сузда́ллаады архирейский палаталар, Иккис
тәәди Борис уонка Глеб таңараларын дыяттар уы
дыһыһар.

Снимокка: Владимир нуораттаабы Успенский собор

Г. Попов фотота. (РИТА—ССТА)

П. А. ОЙУУНУСКАН ТӨРӨӨБҮТЭ 100 СЫЛА ТУОЛУУТУГАР

КИНИ ААТЫН КЫТТА СИБЭЭСТЭЭН

Джонуский муорат. Муус устар 21 күнүг. Саха национальнай библиотекатын дытта. Кизис 5 час. Кэҥэс сааһада остуод тула саздаан олорубут дьон ортолоруттан РНА СО Саха сириндэги научнай иннини Тылга, литературара уонна историгда институтун директора В. Н. Иванов туран калла уонна мустубут дьонно туһаайан тал эппэ:

—Бүгүнгү норгунуубут саха
нодуотун чулуу уолутар II. А. Ойууну-
скайга анаанар. Итин аатынан Государ-
ственный биримийа лауреаттарын,
бичиги билэрбичинин, 27 киһи буо-
лута. Бүгүн иккитэр национальнай
културабыт, искусствобыт уонна үс-
уурар сахабыт литературатын сайдыы-
ларарар үксүтэрин хайыстаабыкка

олохтонуудтунг мэдэ бэрт үнүн кэмгэ
председателинүн үлэлзэбэт профессор
Г. П. Башарин түһүнэл К. И. Плато-
нов ахтал аларыада. П. А. Ойууну-
евтай торуттэбэт. Сурууааччыларын
союһа өссө 7 сага чилиннүнүн эби-
лиһэ. Кинилэрэ бүгүн сурууааччы
бүөлбүттэрин түөһүлүүр бидээтэри
туттарыахынэт.

Ити кээинттан Россиянын Федерация суурууаачыларын союуун быра-
лыкчылыгын секретара Н. А. Луты-
нов Н. Е. Винокуров — Урсунга, С. А.
Попов — Сэмен Туманка, Василий Та-
рабукинга, Софрон Осиповка, Иван
Ивановьевка, Дмитрий Кириллин-
га, Петр Дмитриевка суурууааччы
буолбуттарын кэрэнидир билиэттери
туурда.

С. ОСИЦОВ.

СУРУКТАРГЫТЫН КҮҮТЭБИТ

РЕДАКЦИЯ ПОЧТАТЫН ЫРЫТЫЫ

Бийиги редакциябыты-
гар сый бастакы кварта-
лыгар 190 сурук кирдэ.
Урукку курдук үлэ-хамнас,
кыйаһы-хотуу туһунан
кэпсэлини, биллэн турар,
суох. Уксүгүр дьон бай-
лэрин кыйахаларын, кун-
наахы кээлдьи баттах боп-
пуростарын, социальнай ор-
тунун көмүскэлдээх буо-
дуу туһунан эбэтэр атын
ди мууһаар боппуроста-
рын ыйытан сүтүйдээлэр.

Калып сорох суруктар олус хойутаан кинраллар. Холобур, ардыгар күрэхтэтин дуу, биэчэр дуу туһунан суруктар хаһыакка ол туһунан хайыа-үбэ бачыт-тамитинан кэниэ кэрээлэр суруктар: үдүһүмүс, үдүһүмүс, үдүһүмүс» дэниэ-лөгө биһиги-гар маалды-бунаан суру-үлэһиппит хаһыакка э

Билигнн сүрүмдүн аа-
жааччылар суруктарынан
«Редакция почтаты», «Бе-
чээттэмизге эргилден»,
«Хабар сурууугун өз-
гөтөрөлөр», «Эн бибихе
суруйбузуг», «Суруп су-
дуң сопордоон», «Ыйыл—
эппетимизге» өбүмүнелер

бытынап, а
мекке халл
Дьонуусу
Ефимов Са
ды кыргыз
тар авала
сөбүтпе аа
кэлэн туһа
Трейер

үлээнидлэр. Аны уруункуу дьаһайар, модьуйар, сорудахтыыр хабананнах үстэтийдилэр бэһээттиг мээ

Редкцийн
респондент
ага аагч
уонга аагч
сургуулих
билэллэр,
лигн дада
адаарын а
диг бууку
ынтаачыл
дырхастар
йа суох бу
Арысалаах
тын учуут
кэнниттэн
хэтэтийдэ

Советский Союз тыатын
сириг спортсменшарын үс
тогуллах уонин республи
ка хансавайдаһан туһуу
га абсолютнай чемпиони

Адресов жөнүндөхүн аныктаганда, ананас бийликтеринен, Оттон сайына баруусунан башка, бирок орусча болгондо, бияр батын, суолта берилгенди тик критикалып. Са-
га хобутаан «Ыл ити биыстапка туһуна» оройуоннаагы хаһыан оройуоннаагы хаһыан туһунай ка «Бир оскуола учуутар» дьон ата билбиз
роос ыстаттыла арда тах- кини суруйбуттан атамманын билдэрэн. (М)

нах сибээстээн күндү аа-
дааччыларбыгытар биир
быһааран биэрнэхпитин ба-
дырабыт. Автор сүгүлү
бэйэм ааппын бачээттэ.
мөн дээн кэрдөһөр буол-
лабына, редакция ону ылы-
нар. Онуоха минн редак-
цияа эдэрдьиһин, ааппы-
сүөлүн толору сүгүлүн ыы-
тыахтаах. Оттон редакция-
аа киирбит сүгүлүнэ мин

Г. Д. суруйбута, аадырына ыйыл
л Сыһынтаа-лыбатах буолаадына, ол
70 сыла юридикаһай да өртүнэн
ыстатыйата бэриэнэ бэриллэр ыһаа
кыһа кэниэ (суох).

Диринг оскуолатыттан
Российская Федерация по
рустун үөрэҕиринтин туй
туна Г. А. Кузьмин Мэна
Ханалас оройуонун Бүтэ
дээх орто оскуолатын

хүний амьдралд
хүнийг хор-
дарга аагч,
раслааныг
хүний толгоу
хүний үгсүгээр
эрэрийн би-
хний ааттарын,
хүнийг би-
хний түрүүрэн

Билигин албэх сур
вирээр. Ол олус үүт
Хайхат мнэстэтэ шары
чин буолан, ардынар,
наа хоту тууа бэчээтэ
испэт. Ону күндэ азда
чыларбыт ойдүөхтэ,
һыаты кытта сибээстэр
быһмахтара суода д
эриэнэбит

Редакция суружкы
отдела

Миниформациони Республнн Саха (Якутия) с Чурапча, ул. Кирла Маркса, 28 «а».